

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Державне інформаційно-видавниче підприємство
Видавництво «ПЕДАГОГІЧНА ПРЕСА»

ВИДАЄТЬСЯ З 1976 РОКУ

Виходив під назвами:

«Русский язык и литература в средних учебных заведениях Украины», «Відродження», «Всесвітня література в середніх навчальних закладах України», «Всесвітня література в сучасній школі».

3 липня 2013 р. – «Всесвітня література в школах України».

Свідоцтво про державну реєстрацію
КВ № 20008 – 9808Р від 25.06.2013 р.

ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС 68829

Схвалено вченою радою Інституту іноземної філології
Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР

Тамара ГРЕВЦЕВА

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Катерина БИКОВА, Людмила ВОЗНЮК,
Євгенія ВОЛОЩУК, Володимир ГЛАДИШЕВ,
Євдокія ГОЛОБОРОДЬКО, Людмила ДАВИДЮК,

Микола ЖУЛИНСЬКИЙ, Олена ІСАЄВА,
Жанна КЛИМЕНКО, Юрій КОВБАСЕНКО,
Жанна КОШКІНА, Юрій КУЗНЕЦОВ,

Лідія МАЦЕВКО-БЕКЕРСЬКА, Леся МІРОШНИЧЕНКО,
Дмитро НАЛИВАЙКО, Ольга НІКОЛЕНКО,
Ніна ОЗЕРОВА, Олександр ПРОНКЕВИЧ,
Світлана САФАРЯН, Ольга СУХОМЛИНСЬКА,
Борис ШАЛАПІНОВ, Фелікс ШТЕЙНБУК

МЕТОДИЧНА РАДА:

Світлана БАК, Рита ЄРОШЕНКО,
Лідія ЗІНЕВИЧ, Людмила КОВАЛЬОВА,
Ірина КУЗЬМЕНЧУК, Людмила ЛИСАК,
Людмила ПАРАМОНОВА, Олександр ПЕРВАК,
Людмила ПУЛАТОВА, Олена РЕВНІЦЕВА,
Ольга СУТУЛА, Ірина ТРИГУБ,
Наталія ХИМЕРА, Тетяна ЧЕРЕДНИК,
Марина ЧУБАРОВА, Валентина ЮРЧАК

На с. 1 обкладинки:

Мал. **Аліни АНДРІЄВСЬКОЇ**, учениці СШ № 115
ім. І. Огієнка з поглибленим вивченням
англійської мови, м. Київ

(учитель **Ірина ВЕРГУН**)

Всесвітня Література

В ШКОЛАХ УКРАЇНИ

Щомісячний науково-методичний журнал

№ 1-2 (463-464)

СІЧЕНЬ – ЛЮТИЙ 2020

ЗМІСТ

НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА

КЛИМЕНКО Жанна. Літературна інфографіка як засіб розвитку читацької компетентності учнів	2
Всеукраїнський конкурс «Учитель року-2020»	
БОГОСВЯТСЬКА Анна-Марія, КОВАЛЬОВА Людмила. Номінація «Зарубіжна література».	
Обласний етап: Львівщина	10
НЕБЕЛЕНЧУК Ірина. Номінація «Зарубіжна література».	
Обласний етап: Кіровоградська область	11

МЕТОДИКА, ПОШУК, ДОСВІД

Маю досвід	
ЛАНЕЦЬКА Таміла. Робота з художньою деталлю як ефективний чинник формування читацької компетентності учнів	13
ТОКМАНЬ Ганна. Ювілей письменника: науковий зміст та інноваційна методика відзначення (на прикладі вшанування Дж. Конрада та О. де Бальзака в Бердичівському педагогічному коледжі)	20
До 130-річчя від дня народження Бориса Пастернака	
ДАВИДЮК Людмила. І – заміреть от гениальности поэта!	26

МЕТОДИКА, ПОШУК, ДОСВІД: ЗАВТРА — НА УРОК

6 КЛАС	
МОСІЙЧУК Ірина. «Кожна епоха породжує свого героя»	
Урок за темою «Образ Гайавати за «Піснею про Гайавату» Г. Лонгфелло»	29
7 КЛАС	
РОМАНЕНКО Надія. Тому кохання не змліть!	
Урок за поезією Р. Бернса «Моя любов – рожевий квіт»	33
РЕЗНИЧЕНКО Наум. «Друзья мои, прекрасен наш союз!»	
Анализ стихотворения А. С. Пушкина «19 октября 1825 г.»	37
11 КЛАС	
ПЕРВАК Олександр, АКСЬОНОВА Валентина, СОРОЧИНСЬКА Тетяна.	
Орієнтовне планування уроків зарубіжної літератури	44

МОВНА ОСВІТА В УКРАЇНІ

КАШУБА Євдокія. Суржик у мовленні сучасних українців і художній літературі	
На матеріалі оповідання Наталки Фурси «Мій справедливий син»	80

ПІСЛЯ УРОКІВ

ГАЛАМАЙ Наталія. «Що водить сонце і світила»	
Літературний журнал	87
ПІЛЬНИК Валентина. Чернігівщина – батьківщина мила	
Літературно-музична композиція за творами письменників рідного краю	91

ІНФОРМАЦІЯ

Довідковий матеріал до умов конкурсу «З днем народження, Книжко!»	95
---	----

ЛІТЕРАТУРНА ІНФОГРАФІКА ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ЧИТАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ*

Жанна КЛИМЕНКО, доктор педагогічних наук, професор кафедри методики викладання світової літератури
НПУ імені М. П. Драгоманова

Складне зробити простим, просте зробити звичним, звичне зробити приємним.
Костянтин Станіславський

Інфографіка – це більше, ніж візуальне представлення інформації, найчастіше вона відкриває несподівані для вас факти.
Джоанна Еліот

Розмову про літературну інфографіку варто почати з **ідеї радісного навчання**. Адже не секрет, що наші учні не завжди радіють тому чи іншому предмету, уроку, завданню. Чому це відбувається? З різних причин, яких чимало. Зокрема й тому, що дещо їм видається складним і нудним навіть ще до початку читання твору. Що ж у школярів може викликати труднощі у вивченні літератури? Напевно, інколи їм важко запам'ятати особливості сюжету, імена персонажів, розібратися в їхніх взаєминах, засвоїти теорію літератури, проаналізувати поетику твору тощо.

Відомо також, що сучасні учні, які є представниками покоління Z, тяжіють до візуального мислення. Часто вони хочуть бачити картинки, а не текст, їм до вподоби комікси, манґа, а не самі художні твори, які покладено в їх основу. Що ж робити вчителю літератури в такому разі? Адже він не може йти на повідку в школярів, годуючи їх лише «цукерками». Водночас і не може не враховувати їхні запити. Напевно, істина, як це часто буває, лежить десь посередині. Орієнтуючись на особливості сучасних учнів, словесник має можливість залучити візуалізацію і поставити її на службу літературній освіті (про різні засоби візуалізації і прийоми візуалізаційної освіти див. у нашій статті [8]).

Одним із яскравих візуалізаційних засобів і є інфографіка. **Силу впливу навчальної інфографіки можна звести до такої формули: побачив – зацікавився, роздивився, зрозумів, запам'ятав (або пригадав).** Так, В. Федоричак зазначає: «Подати великий обсяг даних у зручному форматі, що дало б змогу сфокусуватися на справді важливих речах без втрати при цьому зв'язку окремих елементів з єдиним цілим, може бути нелегким завданням. З одного боку, ми маємо океани інформації, яка генерується постійно, з іншого – сучасного інтернет-користувача з низькою концентрацією уваги. Як прорватися крізь цей хаос, щоб донести важливе повідомлення своїй цільовій аудиторії? Вихід є – скористайтеся таким інструментом, як інфографіка!» [15].

Невипадково останнім часом інфографіка дедалі частіше використовується і у вивченні літератури. Свідченням тому є матеріали, розміщені на вчительських сайтах і блогах, сторінках соцмереж (Н. Ягодкіної, Г. Фефілової та інших). Популярністю серед словесників і учнів користується посібник Г. Дем'яненко «Візуалізована теорія літератури». Допомогти вчителю усвідомити роль інфографіки на уроці зарубіжної літератури покликаний вебінар, проведений учителем-методистом М. Коноваловою, (<https://www.youtube.com/watch?v=PvAQ9juphEI>). Заслужують на увагу й зразки літературної інфографіки до розділу «Казки народів світу» (5 клас), представлені вчителькою Великожитинської ЗОШ І. Лебедюк у бібліотеці електронного освітнього проекту «На урок» (<https://naurok.com.ua/rozrobki-infografiki-do-urokiv-svitovo-literaturi-dlya-5-klasu-rozdil-kazki-narodiv-svitu-52169.html>). Цікавими і корисними для вчителя можуть бути рекомендації Л. Бондаренко. Дослідниця обґрунтовує доцільність роботи з інфографікою при вивченні теоретико-літературних понять в основній школі [1], а також висвітлює деякі аспекти підготовки студентів-філологів до використання інфографіки на уроках української

*Електронний варіант статті див.: <https://lib.pedpresa.ua/?p=14023>

літератури. Зокрема науковиця слушно звертає увагу на такі критерії оцінювання зразків інфографіки, як відповідність розміщеного матеріалу темі самостійної роботи; структурованість інформації; гармонійне поєднання дизайну та змісту роботи; легкість сприймання поданої інформації; дотримання термінів виконання роботи [2]. Аналогічні критерії можна запропонувати й учням, які готуватимуть власні зразки інфографіки. Однак, незважаючи на зацікавлення вчителів і науковців візуалізаційною освітою, досі відсутні ґрунтовні праці, присвячені проблемі застосування літературної інфографіки в процесі вивчення шкільних літературних курсів.

Що ж таке інфографіка і в чому полягає специфіка навчальної інфографіки?

Інфографіка (англ. information graphics; infographics) – це скорочена назва інформаційної графіки, *графічний спосіб подачі інформації, унаочнення даних, метою якого є швидке і чітке уявлення необхідного матеріалу*. По суті це зачіс візуалізації певних відомостей та ідей. З'явилася вона досить давно, однак популярною стала в останні роки. Інфографіка розповідає про будь-що насамперед за допомогою різноманітних зображень, цифр і невеликої кількості слів. По суті це візуальне представлення знань, яке може містити максимально стислий текст з якоїсь теми, тобто найголовніша і найцікавіша інформація. Інфографіка може бути представлена в різних формах: **карикатури, графіки, діаграми, ілюстрації, таблиці, схеми, карти, емблеми або простих малюнків**. Різні форми можуть бути наявні в одному зразку інфографіки. Головне – дотримання принципу: складна чи велика за обсягом інформація подається в простому для сприймання зоровому форматі. Адже **мета будь-якої інфографіки – швидко донести до аудиторії інформацію, полегшити її розуміння і сприяти запам'ятовуванню** [6, 28]. О. Сорока та І. Васильєва, уявляючи сутність поняття, слушно наголошують, що «інфографіка передбачає згортання великих обсягів інформації і представлення її в більш цікавому і компактному для читача вигляді» [13]. Комплексний огляд проблем, пов'язаних зі створенням інфографіки, вміщено у навчальному посібнику О. Гудими «Інфографіка», який може бути корисним не лише для студентів, а й для усіх, хто цікавиться інфографікою [4].

Чим же інфографіка відрізняється від звичайного інформаційного плаката? Плакат може містити обмаль зображень (причому вони часто виконують суто прикрашальну роль) і досить багато слів. В інфографіці ж зазвичай таке недопустиме – **її особливістю є перетворення інформації на візуальні образи** [16, 308]. Отже, найчастіше в гарно підготовленій інфографіці переважає не вербальне, а зображальне начало. Водночас не кожне зображення можна назвати інфографікою, а лише те, яке несе в собі велику інформативність. **Основним критерієм розмежування ілюстрації та інфографіки називають підпорядкування дизайну інформації, а не навпаки**. Зокрема М. Горчаков доходить такого висновку: «Визначити, чи є розглядувана робота інфографікою, достатньо просто: прибираємо з неї весь текст/цифри і дивимось, чи передає нам зображення, що залишилось, якийсь смисл, чи воно є суто декоративним елементом? Якщо передає, ви маєте справу з прикладом інфографіки» [3].

Нині інфографіка використовується у викладанні різних предметів, зокрема і гуманітарних. Під поняттям **літературна інфографіка** пропонуємо розуміти інфографіку, спрямовану на літературний розвиток читача.

Чому ж інфографіка так стрімко увірвалася у наше життя? Відомо, що зразки візуалізації, які можна назвати інфографікою, з'явилися давно. Інфографіку називають нащадком наскельних малюнків. Тобто вона є фактично «призабутим старим», яке дуже актуалізувалося в останні 5–6 років. «Мода на інфографіку – не унікальний феномен, а **лише частина загальної тенденції візуалізації даних. Кількість інформації, з якою щоденно стикається людина, зростає. Природна реакція на цю ситуацію – бажання прискорити та спростити процес споживання інформації**. Саме тому люди хочуть бачити більше картинок. Навіть алгоритм ранжування постів у Facebook зараз налаштований так, що публікації з фото цінуються більше, ніж текст» [11].

Інфографіка широко використовується в найрізноманітніших галузях життя: у рекламі, у ділових і наукових звітах, у журналістиці. Наші учні можуть бачити її на

шпальтах газет, на різноманітних сайтах. Останнім часом інфографіка дедалі частіше використовується і в освітній галузі.

Навчальна інфографіка має багато спільного з іншими видами (рекламною, наприклад). Адже її метою так само є привернення уваги до певного об'єкта, зацікавлення ним і, звичайно ж, інформування про нього. Усі ці функції легко корелюються з навчальною метою уроку: **зацікавити навчальним матеріалом, допомогти зрозуміти, якісно засвоїти його, узагальнити вивчене і запам'ятати головне у виучуваній темі.**

Однак, на відміну від рекламної інфографіки, навчальна може мати ще й інші цілі – розвивальну, виховну. Так, **метою використання навчальної інфографіки може бути розвиток таких умінь і навичок учнів:**

- виділяти головне в навчальному матеріалі, узагальнювати, систематизувати і структурувати вивчене;
- зчитувати інформацію з різноманітних елементів інфографіки (невербальних і вербальних);
- встановлювати причинно-наслідкові зв'язки;
- дешифрувати художню образність і символіку, закладену в інфографіці;
- переводити у візуальний план власне розуміння теми, уявлення про автора, його твір, персонажа тощо;
- відшукувати необхідні невербальні і вербальні елементи для створення власного інфографічного зразка;
- концентрувати увагу, залучати критичне мислення і пам'ять тощо.

1. Учнім слід пропонувати до опрацювання гарні зразки інфографіки, подані в підручниках, різних навчальних виданнях, Інтернет-джерелах, спеціально підготовлені вчителем до конкретного уроку. Головними критеріями в добір такої інфографіки мають бути **інформативність, сконцентрованість і доречність, естетична привабливість** (важливо ознайомитись із особливостями дизайну інфографіки), **емоційність і доступність для розуміння**. Однак не варто обмежуватись лише роботою із чужими зразками інфографіки, доцільно стимулювати школярів і до створення власних. Зокрема на цьому наголошує Н. Кубрак: «...Учень, провівши власне дослідження за темою, аналізує матеріал, виділяє акценти і самостійно створює інфографіку. Робота над нею сприяє більш ретельному вивченню матеріалу, розвиває

критичне мислення» [9]. Дослідниця визначила такі **завдання бібліотекаря і педагога під час роботи з інфографікою:**

«1. **Статична** – найчастіше одиночний слайд без анімованих елементів.

2. **Інтерактивна** – містить анімовані елементи, користувачі можуть взаємодіяти з динамічними даними.

3. **Відеоінфографіка** – короткий відеоряд, в якому поєднуються візуальні образи даних, ілюстрації і динамічний текст [5].

Нині в освітньому процесі чи не найбільш поширеною є статична інфографіка. Так, під час вивчення «Одіссеї» пропонуємо використати інфографіку, розроблену нами для підручника 10 класу [6, 28]. Її мета – увиразнити особливості сюжету твору і складність шляху Одиссея, нагадати учням про ключові епізоди. Варто повідомити школярам, що тогочасні мореплавці долали відстань від Трої до Ітаки всього за 10 днів, для Одиссея ж це були довгих 10 років. Також доцільно спрямувати учнів на встановлення міжпредметних зв'язків із географією, адже карта дає можливість розгледіти обриси Італії, побачити, де саме подорожував Одиссей.

Рис. 1. Карта мандрів Одиссея¹

Ресурси якісної інфографіки зі світової літератури

➤ Великий масив цікавої інфографіки розміщено на цифровій платформі «Course hero», яка надає учням і студентам набір онлайн-освітніх ресурсів

¹Інфографіку створено на основі матеріалу цифрової платформи «Course hero».

[17]. Тут є інфографіка, присвячена близько 400 авторам від Античності до сьогодення. Серед них: Гомер, Вергілій, Данте Аліґ'єрі, Вільям Шекспір, Вольтер, Ганс Крістіан Андерсен, Артур Конан Дойль, Жуль Верн, Джеймс Джойс, Еріх Марія Ремарк, Джордж Оруелл, Стівен Кінг та ін. Окремі зразки з названої платформи можна побачити в публікації «Літературна інфографіка: від Гомера до Кінга» (<http://www.chytomo.com/literaturna-infohrafika-vid-homera-do-kinha/>).

➤ На допомогу вчителю і учням праця **Джоанни Еліот «Infographic Guide to Literature»** («Інфографічний довідник із літератури»), яка містить 100 оригінальних зразків, присвячених творам зарубіжних письменників. У цій книжці чимало розважальної інформації, наприклад: літературний коктейль (легендарні рецепти напоїв із відомих книг); теорія шести рукописів: Стівен Кінг (як містер Кінг пов'язаний із великими письменниками) [18] (рис. 2).

➤ У пригоді також може стати книжка **Катаріни Маренгольц «Література! Мандрівка світом книжок»**, в якій використано елементи літературної інфографіки з метою увиразнення сюжетів творів, а також стимулювання нового погляду на життя письменників крізь призму свіжих фактів і цікавої статистики. Книжка написана німецькою авторкою, тому найбільше уваги в ній приділено німецькомовним авторам [10].

Літературна інфографіка – помічник читача. Вона спрямована на увиразнення найважливіших фактів про те чи інше літературознавче поняття, певну літературну добу, життя і творчість письменника, конкретний твір тощо. Наприклад, з метою увиразнення інформації про основних персонажів «Гамлета», їхні стосунки учням

можна запропонувати таку схему (рис. 3) [6, 65]. Ця інфографіка може бути як опорою для роботи над твором, так і поштовхом до його творчого осмислення.

Рис. 3. Персонажі трагедії «Гамлет»

Заяпитання і завдання до схеми:

1. Як ви думаєте, чому саме так розміщено персонажів у наведеній інфографіці? А як їх розташували б ви?
2. Що символізують кольори, використані в зображенні кожного із персонажів?
3. Яку інформацію про твір Шекспіра несе ця інфографіка?

Найкраще, коли в інфографіці, яка пропонується на уроці літератури, викорис-

Рис. 2. Обкладинка і сторінки книжки Джоанни Еліот «Infographic Guide to Literature»

тано засоби самої літератури – образність, символіку, інакомовність. Так, наприклад, на підсумковому етапі вивчення п'єси «Гамлет» рекомендуємо спрямувати учнів на опрацювання плаката «Світ Шекспіра» [6, 74]. Зокрема запропонувати їм розшифрувати, що означають наведені цифри (дата народження, кількість п'єс, сонетів і поем, написаних Шекспіром) і символи. Так, учні відзначать, що театральні маски символізують те, що в доробку Шекспіра є і комедії, і трагедії. Символічно виглядає і маска в руці дами, яка нагадує про шекспірівське питання. Доцільно також звернути увагу на символічний сенс слів Гамлета, портрет Старицького як першого перекладача трагедії українською мовою, афішу фільму і фото Кіану Рівза у ролі Гамлета як символи життя твору в сучасному кіно- і театральному мистецтвах.

ЯК НАРОДЖУЄТЬСЯ ІНФОГРАФІКА?

Узагальнивши публікації [11; 12; 13], можна виділити такі **основні етапи у створенні інфографіки**:

Рис. 4. Плакат «Світ Шекспіра» (10 клас)

1. Визначення теми і мети створення інфографіки.

Що нового мають дізнатись учні, що згадати, узагальнити? «Чи хочете ви закликати глядачів до яких-небудь дій? Чи ви прагнете викликати в них певний емоційний відгук (наприклад, зацікавити, здивувати чи примусити відчувати, що вони розуміють предмет)?» [12].

2. Збір матеріалу і продумування, як його можна представити.

3. Створення ескізу інфографіки (візуалізація інформації за допомогою зображень, символів, цифр, слів).

4. Вибір інструментарію (програми, яка допоможе у створенні інфографіки).

5. Створення інфографіки.

Серед **інтернет-сервісів, які рекомендовано використовувати для створення інфографіки**, І. Шахова та О. Ільїна виділяють такі:

❖ **Google Developers** (безкоштовний інструмент зі створення різних графіків і діаграм);

❖ **Easel.ly** (сервіс, що представляє набір безкоштовних шаблонів для створення інфографіки, всі елементи в шаблонах можна редагувати на свій розсуд, а також можна додати і власну графіку для подальшого оформлення);

❖ **Piktochart** (створення інфографіки та схем для презентацій на основі готових даних);

❖ **Infogr.am** (створення схем, графіків, карт, а також можна завантажувати відео і фото для створення інтерактивної інфографіки) [14].

Також користувачі ефективним вважають онлайн-конструктор **Canva**, що має бібліотеку професійних зображень, шаблонів і шрифтів. З метою створення інфографіки можна використовувати й програму **Microsoft PowerPoint (рисунки SmartArt)**.

Ознайомивши учнів із сутністю поняття «інфографіка», доцільно запропонувати їм таку пам'ятку (автор – Ж. Клименко):

ПАМ'ЯТКА

«Як опрацьовувати навчальну інфографіку» [6, форзац]

1. Інфографіка зазвичай містить мало слів і звертається до нас насамперед мовою різних зображень (ілюстрацій, символів, графіків, карт, схем тощо) та цифр.

2. В інфографіці все має вагу: **ЩО** саме і **ДЕ** розміщено, який **КОЛІР** і **РОЗМІР** зображень, ліній, шрифту використано.

3. Інфографіка зазвичай читається згори донизу або зліва направо. Однак кожен може обрати варіант читання, зручний саме для нього.

4. Мета навчальної інфографіки – допомогти зрозуміти, узагальнити і запам'ятати головне у вивченій темі.

5. Навчальна інфографіка з літератури – помічник читача. Вона спрямована на увиразнення найважливіших фактів про те чи інше літературознавче поняття, певну літературну добу, життя і творчість письменника, конкретний твір тощо.

6. Аби ефективно опрацювати навчальну інфографіку, звертайте увагу на всі її елементи (як графічні, так і словесні).

7. Пам'ятаючи про особливу роль символіки в художній літературі, намагайтеся розшифрувати значення всіх символів, наведених у інфографіці.

8. Уважно розглянувши зразок інфографіки, поміркуйте над запитаннями: про що мені розповіла інфографіка; чому саме такі елементи вона містить; як інфографіка допомогла пригадати важливі факти, осмислити й узагальнити вивчене, перевірити ступінь засвоєння теми?

Інфографіка може використовуватися **на різних етапах вивчення твору** з різною метою: повторення, роз'яснення, нагадування, аналіз, синтез, порівняння, узагальнення.

ПРИЙОМИ І ВИДИ РОБОТИ

З ЛІТЕРАТУРНОЮ ІНФОГРАФІКОЮ:

- Бесіда за інфографікою.
- Моделювання інфографіки (учням дається завдання запропонувати ідеї до створення інфографіки, розробити проект майбутньої інфографіки, намалювати ескіз).
- Складання розповіді за інфографікою.
- Аналіз інфографіки (яку інформацію вона несе, наскільки вдалими є її зміст і форма).
- Створення інфографіки (колективне, групове або індивідуальне), присвяченої епосі, художньому твору, творчості автора, персонажам творів тощо. Цікавою може бути інфографіка на тему «Твір (або персонаж) і наша сучасність», в якій буде увиразнено зв'язок твору (персонажа) із сучасним життям (вплив на мову, театр, масову культуру тощо).
- Презентація створеної інфографіки.
- Пошук помилок у інфографіці (за принципом гри «Лови помилку», у такому разі в запропонованій учням інфографіці навмисно програмують помилки, які вони мають «впізнати» і виправити) або шляхів удосконалення інфографіки.
- Підготовка учнями завдань і запитань за інфографікою до класу.
- Трансформація наявної інфографіки (що можна змінити, додати, прибрати).
- Пошук відповідей на запитання до теми: «Я та інфографіка» (що мені сподобалось, що ні, чим мені допомогла інфографіка, а чим ще могла б допомогти, що мені було зрозуміло, а що ні; мої запитання до інфографіки).
- Написання твору-есе «Про що мені нагадала (розповіла) інфографіка».

Учням також можна пропонувати **літературні ігри** (дати завдання командам візуалізувати відому цитату чи прислів'я, використовуючи елементи інфографіки, інша команда має дешифрувати це). Звернення до інфографіки буде доцільним і в **проектній діяльності**.

На підсумковому етапі вивчення твору інфографічний плакат має містити квінтесенцію теми (див. приклади плакатів, присвячених Шекспіру, Маркесу, Брехту).

Рис. 5. Плакат «Світ Гарсія Маркеса»²

Наводимо приклад **підсумкової бесіди за інфографікою «Світ Гарсія Маркеса»** (розміщено в підручнику «Зарубіжна література. 11 клас» [7, 176]):

– Зверніть увагу на фрагмент карти. Що вона символізує? Як із Маркесом пов'язані названі міста?

– Портрети яких письменників розміщено поруч із портретом Маркеса? Поясність, чому.

– Що означають дати, наведені на плакаті?

– Які асоціації у вас викликало зображення обличчя дівчини? Яким чином цей портрет пов'язаний із біографією і творчістю Маркеса? (Зображення дівчини вайуу нагадує)

²У плакаті використано репродукції ілюстрації Девіда де Леса Хераса до оповідання «Стариган із крилами» і малюнка Ірвіна Борхаса «Дівчина вайуу».

дує про те, що чи не найзворушливішим визнанням заслуг Маркеса є присвоєння йому титулу «Великого оповідача» індіанцями племені вайуу, які мешкають на батьківщині письменника. Крім того, цей портрет нагадує ще й про те, що джерелом «магічного реалізму» став властивий латиноамериканцям світогляд, який сформувався під впливом таємничих ритуалів і традицій місцевих мешканців, зокрема індіанців).

– Що символізує ілюстрація, розміщена в нижній частині плаката?

– Кому із персонажів прочитаного твору належать слова, наведені на плакаті?

– Чому на плакаті наведено поетичні рядки Ліни Костенко? Як ви їх розумієте? Як вони стосуються виучуваного твору?

Аналізуючи інфографіку, розроблену нами до теми «**Б. Брехт. «Матінка Кураж та її діти»**» [7, 129], учні можуть звернути увагу на низку важливих моментів, виражених у наведеному плакаті:

✓ німецький письменник є творцем епічного театру, названо його визначальні ознаки;

✓ Брехт – автор п'єси «Матінка Кураж та її діти», яка є хронікою Тридцятилітньої війни і водночас попередженням перед Другою світовою війною;

✓ п'єса містить 12 епізодів, її події відбуваються протягом 12 років;

✓ кожна дитина матінки Кураж символізує одну із названих чеснот;

✓ голубка під прицілом символізує і війну в цілому, і кожного загиблого в її горнилі;

✓ мішечок з грошима – з одного боку, символ прагнення до наживи на війні матінки Кураж, а з другого – нагадування про причину загибелі Швейцеркаса;

✓ одна дата з біографії Брехта є символом того, що письменник живий, доки серед читачів живі його твори.

Отже, літературна інфографіка – не лише сучасний ефективний інструмент візуальної комунікації, а й важливий засіб розвитку читачької компетентності учнів. Аби її використання було дієвим, словес-

Рис. 6. Плакат до теми «Б. Брехт. «Матінка Кураж та її діти»³

³У плакаті використано світліну сцени зі спектаклю «Кураж» (Київський академічний театр юного глядача на Липках, режисер – Олексій Складенко).

нику варто усвідомити роль навчальної інфографіки у розвитку учнів-центеніалів, опрацювати інформацію про типи інфографіки, етапи її створення, прийоми і види роботи з літературною інфографікою. Гарно підготовлена інфографіка – це не спрощення навчального матеріалу, а подача його в концентрованому вигляді, зручному для сприймання і запам'ятовування. Сила літературної інфографіки у використанні засобів самої літератури – художньої образності, символіки, інакомовності. Важливо надихати учнів на створення власних інфографічних зразків, які можуть бути одним із яскравих свідчень їхньої літературної творчості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондаренко Л. Вивчення теоретико-літературних понять в основній школі з використанням інфографіки. Матеріали XIV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки в країнах Європи та Азії». Збірник наукових праць. – Режим доступу: http://conferences.neasmo.org.ua/uploads/conference/file/64/conference_31-31.3.2019.pdf (дата звернення: 20.11.2019). – Переяслав-Хмельницький, 2019 р. – С. 127–129.
2. Бондаренко Л. Інфографіка у системі методичної підготовки майбутніх учителів української літератури «Молодий вчений». – Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2019/4.2/6.pdf> (дата звернення: 20.11.2019). – № 4.2 (68.2), квітень, 2019 р. – С. 20–23.
3. Горчаков М. Почему это является инфографикой, а то – нет? Infographer. – Режим доступу: <http://infographer.ru/vsyo-taki-chto-zhetakoe-infografika/>
4. Гудима О. В. Інфографіка. – Режим доступу: <https://issuu.com/helelelolenka/docs/29314c74cd8891> (дата звернення: 25.11.2019). – К., 2017 –
5. Ермолаева Ж. Е., Лапухова О. В., Герасимова И. Н. Инфографика как способ визуализации учебной информации // Концепт. 2014, №11. – Режим доступу: <http://e-koncept.ru/2014/14302.htm> (дата звернення: 25.11.2019).
6. Ісаєва О., Клименко Ж., Мельник А. Зарубіжна література (рівень стандарту) 10 клас. – К.: УОВЦ «Оріон», 2018. – 240 с.
7. Ісаєва О., Клименко Ж., Мельник А. Зарубіжна література (рівень стандарту) 11 клас. – К.: УОВЦ «Оріон», 2018. – 204 с.
8. Клименко Ж. В. Дива візуалізації, або Як зробити знання видимими, а уроки літератури – незабутніми // Всесвітня література в школах України. – 2019. – № 3. – С. 2–11.
9. Кубрак Н. В. Инфографика как результат представления ученического исследования. Электронный научно-практический журнал «Вопросы Интернет Образования» URL: http://vio.uchim.info/Vio_117/cd_site/articles/art_1_4.htm (дата звернення: 26.11.2019).
10. Маренгольц К. Література! Мандрівка світом книжок. Пер. з нім. О. Ванкевич. – Х.: Віват. – 2018. – 192 с.
11. Маруженко М. Правила хорошої інфографіки. – Режим доступу: http://mmr.ua/show/pravila_horoshey_infografi_ki#236362900.1509790901
12. Ренч М. 10 инструментов для создания инфографики и визуализации данных. Сайт CMS magazine. – Режим доступу: <https://cmsmagazine.ru/journal/items-10-tools-for-creating-infographics-visualizations/> (дата звернення: 25.11.2019).
13. Сорока О. Г., Васильева И. Н. Визуализация учебной информации. – URL: (дата звернення: 25.11.2019).
14. Шахіна І., Ільїна О. Створення інфографіки за допомогою сучасних інтернет-сервісів. Наукові записки. СЕРІЯ: ПРОБЛЕМИ МЕТОДИКИ ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНОЇ І ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nz_pmfm_2015_8%282%29__14 (дата звернення: 28.11.2019).
15. Федоричак В. 10 порад по створенню інфографіки та інструменти, які вам в цьому допоможуть. – Режим доступу: <https://lemarbet.com/ua/razvitie-internet-magazina/10-sovetov-po-sozdaniyu-infografiki-i-podborka-instrumentov/> (дата звернення: 25.11.2019).
16. Шевед О. Інфографіка як засіб візуальної комунікації в сучасній журналістиці. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/getvzn_2014_30_29 (дата звернення: 25.11.2019).
17. «Course hero»: Literature Infographics. – Режим доступу: <https://www.coursehero.com/infographics/> (дата звернення: 27.11.2019).
18. Eliot J. Infographic Guide to Literature London Octopus Books, 2014. 160 p.